

ประเพณีงานปีผีเสื้อ

สนธิ บุญทรง

รายงานการวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

2527

	สารบัญ	หน้า
คำนำ		3
บทคัดย่อ		4
บทที่ 1		
บทนำ		6
— ความสำคัญของปัญหา		6
— วัตถุประสงค์		6
บทที่ 2		
— ประวัติความเป็นมา		8
— กรรณวิซึ่งงานมีผิด		8
บทที่ 3		
— วิเคราะห์ข้อมูล		20
บทที่ 4		
— สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ		21
บรรณานุกรม		22

คำนำ

การวิจัย ความเชื่อประเพณีงานปีใหม่นี้ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ที่เห็นว่า มีอะไรที่แฝงอยู่ในประเพณีนี้มาก ซึ่งไม่สามารถจะพูดได้ว่า เป็นอะไร จริงเท็จอย่างไร เพราะ จากสายตาที่มองเห็นนั้น ก็ทำให้เรารู้สึก แปลกใจ อยากเข้าไปสัมผัส เพื่อจะหาข้อมูลบางอย่าง บางอย่างก็ทำให้เพลิดเพลิน และพิธีกรรมมีมากเหลือเกิน ซึ่งต้องเข้าไปสังเกตกันตลอดทั้งวัน ทั้งคืน ตั้งแต่ต้นจนจบ หลายครั้งจึงจะพอเห็นลู่ทาง แต่ข้อที่สงสัยอยู่ในใจจากที่เข้าสัมผัสนั้นชวน ให้ศึกษาต่อไป ข้าพเจ้าจึงใช้เวลาศึกษาเรื่องนี้ เป็นเวลา 2 ปี จึงได้ข้อมูลมาตามที่ปรากฏจากการ วิจัยนี้

ถ้าหากมีข้อมูล หรือความเป็นจริงบางอย่างผิดพลาดไปต้องขอภัย ในเรื่องภาษา ถิ่นของเมืองเพชรที่ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจไปอย่างนั้น

สนิท บุญทรง

วิทยาลัยครู เพชรบุรี

จังหวัด เพชรบุรี

2527

บทคัดย่อ

1. ชื่องานวิจัย "ประเพณีงานปีผีมืด"

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประเพณีงานปีผีมืด ที่เป็นความเชื่อของคนในตำบลโพธิ์ไทรหวาน และตำบลนาวัง อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบุรี มีอะไรที่ทำให้ผู้คนเหล่านั้นเกิดความเชื่อติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ย่า ตายาย จนถึงปัจจุบัน ผู้ที่ได้รับมรดกตกทอดมาแล้ว จะต้องถือปฏิบัติเช่นเดียวกับบรรพบุรุษ และถือว่าเป็นเรื่องสำคัญของชีวิตความเป็นอยู่ภายในครอบครัว ที่จะก่อให้เกิดความสุข ทำมาค้าขึ้น ทั้ง ๆ ที่การจัดงานตามประเพณีแต่ละครั้ง ต้องสิ้นเปลืองเงินทองเป็นจำนวนมาก บางคนที่ยากจน และเจ็บไข้อยู่ ก็มักจะคิดว่าเพราะไม่ได้จัดงานปีผีมืดตามประเพณี ที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติมา เกิดเป็นกังวลใจอย่างยิ่ง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

เนื่องจากหลักฐานที่เป็นเอกสารจะนำมาเป็นข้อมูลหาไม่ได้ จึงใช้วิธีสัมภาษณ์จากผู้ทำพิธี เรียกว่านายนิมม เกี่ยวกับการทำงานประเพณีผีมืด มีขั้นตอนอย่างไร ใช้อุปกรณ์ในการจัดงานอะไรบ้าง มีมหรสพอย่างไร ตลอดจนความเป็นมา และความเชื่อของคนในท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์

4. ผลของการวิจัย

งานปีผีมืด เป็นความเชื่อของคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีไม่มากนักเป็นความเชื่อด้วยความบริสุทธิ์ใจ อยากที่จะนำเหตุผลอื่นมาอ้างเพราะเป็นธรรมชาติของคนไทยที่นิยม ชมชอบอะไร แล้วก็ต้องยอมไประยะหนึ่ง จนกว่าอิทธิพลอย่างอื่น จะมาทำให้เปลี่ยนแปลงสำหรับความร่วมมือของคนในสังคมเดียวกันยิ่งคืบมาก ไม่ใช่ตัวใครตัวมัน

เพียงแต่ว่าการใช้จ่ายมากไปหน่อยหนึ่งเท่านั้น เพราะชาวบ้านอีก
จำนวนหนึ่งมีความประสงค์จะทำงานปีฉิมท้งก็ไม่มีโอกาส เพราะมีเงินไม่เพียงพอ
ถ้าลดค่าจ่ายได้อีก 50 เปอร์เซ็นต์ เข้าใจว่าจะแพร่หลายออกไปอีกมาก นอก
จากนั้น ทำให้คนในหมู่บ้านนั้นมีสิ่งยึดเหนี่ยวหลาย ๆ ทางก็คือในสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญของปัญหา

ประเพณีงานปีผีมืด ที่มีอยู่ในตำบลโพธิ์ไทรหวานและตำบลนาวัง ชาวบ้านเรียกสองตำบลนี้ที่อยู่ติดกันว่าหมู่บ้านเพรียง เพราะมีวัดเพรียงอยู่ในบริเวณนั้น สองตำบลที่กล่าวถึงนี้อยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ชาวบ้านในเขตดังกล่าวนี้ มีการจัดงานประเพณี ผีมืดขึ้นในบ้าน อยู่เป็นประจำปี บางปีก็มีจัดงานกันหลายบ้าน การจัดงานนี้มักจะจัดอยู่ในช่วงฤดูร้อนซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นมรดกตกทอดไปยังลูกหลาน ถ้าคนใดไม่รับจัดงานปีผีมืด ที่เป็นมรดกมา มักจะทำมาหากินไม่คล่อง โรคภัยไข้เจ็บจะเบียดเบียน ประเพณีงานปีผีมืด ไม่มีพระเจ้ามาเกี่ยวข้อง ส่วนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับประเพณี คือบรรดาผี และเทพ ที่เราเรียกว่า " เจ้า " เขาทรง

การจัดงานประเพณีผีมืด ครั้งหนึ่ง ๆ นั้น ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก และในชีวิตหนึ่งต้องจัดให้ได้ 3 ครั้งจึงจะหมดตามประเพณี สำหรับผู้ที่ฐานะไม่ดี จัดลำบากต้องรองนกว่าจะเก็บเงินเอาไว้มัเพียงพอ เพราะจะถูกเงินคนอื่นมาจัดไม่ได้ ซึ่งทำให้เกิดความกังวลใจแก่ชาวบ้านที่นับถือประเพณีนี้อยู่มาก

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความเชื่อของประเพณีงานปีผีมืด ที่มีผลกระทบต่อจิตใจของคนในพื้นที่นั้น
- 2.2 เพื่อศึกษาในด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา และเศรษฐกิจ

3. ขอบข่ายของการวิจัย

วิจัยความเชื่อของประเพณีผีมืด เฉพาะในเขตตำบลโพธิ์ไทรหวาน และตำบลนาวัง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 สัมภาษณ์ นายนิเมศ (นายบุญกุล กองมาก) ซึ่งเป็นผู้ทำพิธีงานปีผีเสื้อ

4.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

5.1 ได้ทราบว่าทำไมชาวบ้านจึงมีความเชื่อประเพณีงานปีผีเสื้อ มีสาเหตุมาจากอะไร

5.2 ได้มีโอกาสเสนอแนะในสิ่งที่ควรอนุรักษ์เอาไว้ สิ่งที่ไม่ควรจะทำทางให้หมดไป

5.3 เพื่อเป็นความรู้ และการอนุรักษ์ ไว้สำหรับชนรุ่นหลัง

บทที่ 2

1. ประวัติความเป็นมา

ประเพณีงานปีผีมืด มีมานานแล้ว แต่ไม่มีหลักฐาน แน่ชัดว่าเมื่อไร ผู้เฒ่าผู้แก่ ท่านก็เล่าให้ฟังว่า เมื่อสมัยพ่อแม่ บุษยา ตายาย ของท่านก็มีประเพณีงานปีผีมืดอยู่แล้ว คงเป็นเวลาร้อยปีขึ้นไป แล้วเป็นมรดกตกทอดมาถึงปัจจุบัน เพราะเป็นความเชื่อของผู้ที่รับมรดกมา สำหรับผู้ที่เป็นนายนิมนต์ เท้าที่สัมภาษณ์ จากนายบุญล กองมาก (ซึ่งเป็นนายนิมนต์ปัจจุบัน) บ้านหมู่ที่ 4 ตำบลโพธิ์ไทรหวาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ได้เล่าว่า เท้าที่จำความได้จากคนบอกเล่ามาอีกทอดหนึ่งว่า คณะนายนิมนต์ ที่อยู่ในหมู่บ้านนี้ มี นายรอด, นายลอย, นายเทศ (เสียชีวิตแล้ว) ต่อมามีนายแอบ, นายเหมือด, นายฮุน, นายเอี่ยม, อยู่บ้านห้วยทบ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ได้มาศึกษารับเอาไป เป็นนายนิมนต์ ต่อจากนั้น นายฮิน ถนนองเกต อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ได้เรียนจากชุดบ้านห้วยทบแล้วไปทำหน้าที่เป็นนายนิมนต์ ต่อมา นายโอน ดีหะลิงค์ และนายบุญล กองมาก ก็ไปเรียนจากชุดหมู่บ้าน ห้วยทบ และได้มาทำหน้าที่เป็นนายนิมนต์ต่อไป

2. กรรมวิธีงานปีผีมืด

งานปีผีมืด แบ่งเป็น 2 เวลา คือเวลาภาคเช้ากับเวลาภาคกลางคืน

เวลาภาคเช้า เริ่มระหว่างเวลา 9.00 -12.00น.

ในพิธีต้องมีศาลเพียงตาหนึ่งที่มีอาหารคาวหวานเรียงร้อย อาหารคาวมี ต้มยำปลากระเบน, ไช้ตมฟอง, ต้มจืด, ขนมจีน, น้ำยา, แกงเผ็ด

อาหารหวานมี ขนมเปียก ภาระเม ข้าวเหนียวแดง ขนมกงเกวียน ขนมสามเกลอ (ชะมด) ข้าวตอกกวนน้ำตาลปั้นเป็นก้อน

นายนิมนต์ เป็นผู้จัดรูปเทียนบอกคุณพ่อเจ้าบ้าน¹ ที่ทำในเรื่องงานนี้จากนั้นก็จัดอาหารคาวหวานสำหรับเจ้าที่เข้าประทับทรงทั่ว ๆ ไปอีก 6 องค์ ซึ่งมีอาหารคาวหวาน 12 สำหรับวางไว้ข้างหน้าประทับทรง เจ้าของงานเป็นผู้จัดรูปเทียนทุกสำหรับ เพื่อบอกเจ้าพ่อของเจ้าของงานและเจ้าหออื่น ๆ ให้มาเสวย เพื่อเป็นความสุข ของเจ้าของงานและปราศจากโรคภัยต่าง ๆ

ต่อไปคนทรงเริ่มเชิญเจ้าเข้าประทับทรง เพื่อเสวยอาหาร ขณะที่เจ้าแต่ละองค์จะเข้าประทับทรง นายนิมนต์จะต้องขับกล่อม พร้อมกับตีโทน เชิญเจ้าเข้าทรง เจ้าจะร่ายรำก่อนที่จะเสวยอาหารทุกองค์ ซึ่งจะมีราว ๆ 7 -12 องค์

เจ้าที่เข้ามาประทับทรงในภาคเช้า (ตามลำดับ)

1. เจ้าพ่อเจ้าของงาน ชื่อเจ้าโทรามและเจ้าโทรี ซึ่งเป็นเจ้าในเรื่องพิธีกรรมอันนี้ จะทำให้คนหายเจ็บ หรือเจ็บป่วยก็ได้
  2. เจ้าพ่อเจ้าของบ้าน คือเจ้าพ่อที่มีอยู่ในตำบลนั้น
  3. เจ้าพ่อหลักเมือง หรือบางทีก็เรียกว่าเจ้าพ่อเสือเมืองทรงเมือง
  4. เจ้าพ่อยี่สุ่น
  5. เจ้าพ่อหงษ์ทอง (เป็นต้นบุญชื่อของเจ้าของงานทั้งกลางวัน, กลางคืนจะเป็นผู้สำรวจไว้ว่าบ้านใดทำมาแล้วกี่ครั้ง ยังเหลืออีกกี่ครั้งจึงจะครบ)
  6. เจ้าพ่อหลวงเพชร
  7. เจ้าพ่อหลวงคง
  8. เจ้าพ่อหลวงหงษ์
- (เจ้าพ่อ 6,7,8, ทั้ง3องค์ เป็นเจ้าของงานมาทั้งกลางวันและกลางคืน)

---

¹ คุณพ่อเจ้าบ้าน คือ เทพ ที่มีประจำอยู่ในเขตหมู่บ้านนั้นและจะเข้าประทับทรงในพิธีกรรม

9. เจาพอเจาของรางทรง

เมื่อรายรำและเสวยเสร็จแล้ว จึงออกมารำที่คี่ กับคนที่เคยครอบเอาไว้ให้แล้ว
 ถ้าคนอื่นจะมาตีคี่ภายหลังก็ได้ (เวลากลางวัน เจาจะเป็นใหญ่)

อาหารที่โต๊ะ (โตก) เสวย ینگมี 3 โต๊ะ แต่ละโต๊ะมีอาหารดังนี้

โต๊ะกลาง มีอาหารคาวหวานดังนี้

1. หนมบัวลอย
2. หนมถั่วคำคี่มณฑาล
3. สับประรด
4. แคนโม
5. ข้าวตุ๋ก
6. ไช้ตม
7. หมูตม
8. ปูทะเลตม
9. ปลากระเบนตมยำ
10. หนมตม
11. หนมแดง

โต๊ะสองข้างมีอาหารคาวหวานดังนี้

1. แมงคาวทะเล
2. ปูทะเล
3. กวายนาวา

4. มะพร้าวแกง
5. ขนมหิน
6. ขนมเปี้ยก
7. ขนมหวาน
8. ขนมห่อมกลอ, สามเกลอ
9. ขนมหง กล้วย
10. ถั่วลิสง
11. ถั่วลิสง

อาหารทั้ง 12 สำหรับ เหมือนกับอาหารในโต๊ะทั้งสองข้างนี้วางอยู่หน้าคนประทับ
ทรงวางต่อจากโต๊ะออกไปข้างหน้า

เวลากลางคืน เริ่มตั้งแต่ 17.00 น. เรื่อยไปจนถึงเวลา 24.00 น. หรือมากกว่านั้น
ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้

เวลา 17.00 น.

ใช้ศาลเพียงตาเดิม จัดอาหารใหม่ตามรายการเดิมเหมือน ถาดเช้า และจัด
อาหารเสวยใหม่อีก 12 ชุด พร้อมทั้งโต๊ะอีก 3 โต๊ะ (เจ้าของบ้านต้องจัดรูปเทียนบอกใหม่
เพราะเจ้าคนละวงศ์)

พิธีการในตอนเย็น มีการร่ายรำ เทงเหลน ซึ่งเป็นหน้าที่ของนายนิมนต์ หรือคนที่
ครอบแล้ว ถ้าคนอื่นจะรำต่อจากนายนิมนต์ก็ได้ พิธีการเทงเหลนมีอุปกรณ์ดังนี้ คือ

---

¹ ครอบ หมายถึงคนที่มีการทำพิธีให้เป็นผู้ทำพิธีกรรมต่อไปได้ โดยไม่มีอันตรายใด ๆ หรือผิครู

1. มีเหลน 1 อัน
2. มีรูปวับันค้วยแปง 1 ตัว ไวสำหรับแทง
3. มีเครื่องแกง และเครื่องต้มวัวอย่างละหม้อ
4. มีขาหยั่งสำหรับย่างเนื้อ
5. มีเตาสำหรับต้ม, แกง
6. มีเหล่า 1 ขวด
7. มีบันได 3 ชั้น ทำค้วยกานกล้วย หรือกานมะละกอกก็ได้
8. กระจัง 1 ใบ ใส่หินลับมีด 1, ทราย 1, น้ำถั่ว, เหล้า 1 ถ้วย, ข้าว 1 ถ้วย

กระจำ 2 อัน

ในขณะทำพิธีแทงเหลน จะต้องมีคนหนึ่งเป็นแม่ประสพเมือง ึ่งอยู่ในขณะของนายนิมนต์ แต่งตัวมุงผ้าจับยกหน้าาง เอาชายสะไบพาดบ่าข้างละชาย แม่ประสพเมืองเป็นผู้ออกผีเรือนให้ลงมาเพื่อจะทำงาน แม่ประสพเมืองถือธาดใบหนึ่งในธาดมีหย่อง, มีดโกน, กรรไกร, หัว นำเข้าไปในพิธีที่จะแทงเหลน ต่อไปนายนิมนต์ก็เริ่มพิธีรำ เแทงเหลน แม่ประสพเมืองยืนถือธาดอยู่อย่างเดิม จนเสร็จพิธี ต่อจากนั้นก็ต้ม, แกง จนสุกแล้วนำไปเก็บเอาไว้ และเอากระบุงครอบหม้อแกง แต่ก่อนจะเอากระบุงครอบต้องพูดคำให้พร ดังนี้

"กวมิอาย กวมิยี่ กวมิส่าง กวมิดี่ กวมิเงิน และกวมิทอง มัดผ้าเหามัดทอง มัดทองเหามัดไต้ มัดกลิ้ง หิ้งไว้ไต้เคียงเจ้าของงาน ได้รับแล้วหรือยังเจ้าข้า" (เจ้าของงานจะตอบว่า ได้รับแล้ว

ก็ครอบกระบุงลงไป

พอแทงเหลนเสร็จ แม่ประสพเมืองก็เอาเท้าจุมมาไปด้วยแล้วเช็ดเท้าที่หิน จากนั้นก็ก้าวขึ้นบันไดที่หน้าไว้ แต่ก่อนจะก้าวขึ้นไปนายนิมนต์จะเอากระจำทั้งสองไปเสยข้าง ๆ แม่ประสพเมืองสลักกันข้างละ 3 ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี ตอนเย็น แล้วเชิญผู้มาร่วมงานรับประทานอาหาร

เวลาประมาณ 20.00 น. (2ทุ่ม) รายการที่เริ่มในเวลานี้เป็นกรรมวิธีที่แปลก
ออกไปอีกดังนี้

ปลูกโรงพิธี จัดเป็น 2 ห้อง มีห้องนอกและห้องใน ถ้าเครื่องบนไม้ไฟให้สังเกตจาก
โคมไม้ยู่ด้านใดด้านนั้นเป็นห้องในจะสังเกตจากหลังคาโรงพิธีไม่ได้ให้ดูลักษณะของบ้านนี้ห้องใน
จะอยู่ด้านเดียวกับห้องของบ้านเจ้าของงาน เพราะปลูกคูขนานกัน

อาหารจะจัดเตรียมไว้อย่างเดิม จัดพานครุ้มึงมีดอกไม้ ธูป เทียน และเงินค้ายก
ครุ 6 บาท สำหรับนายนิมนต์และคนทรง เพื่อไหว้ครุเสียก่อนจะเริ่มรายการ การไหว้ครุของ
นายนิมนต์ จะต้องทำดังนี้คือ จัดเรียงโพน ฉาบ, ฉิ่ง, กรับ ไปทางกับข้าว การไหว้ครุจะต้อง
เริ่มด้วย นะโม 3 จบแล้วชุมนุมเทวดา ขอกฐราอาจารย์ของท่าน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไป
ด้วยดีราบรื่นปราศจากอุปสรรค ฝ่ายคนทรงเมื่อบอกครุเสร็จแล้ว ก็หันมากราบโพน เพื่อไหว้ครุ
ของนายนิมนต์ แล้วเข้านั่งประจำที่ นายนิมนต์จะทำเพลง เชิญเจ้าประจำตัวของคนทรงเข้าประ
ทับทรง

เนื้อร้องเชิญเจ้าประจำตัวประทับทรง (เจ้าองค์ที่ 1)

"รับเอยรับเจ้า ฉันจะรับไปทุกองค์ เชิญให้พอมาลงทุกองค์ ท้าวเทเวลา

(เอยชื่อเจ้าของคนทรง) พอมอพอใจกล้าตัวพอส่าไปเมื่อไร ลูกได้ออกชื่อลือเสียง ให้พอบ่าย
เบียงมาไว ๆ การงานของพองเอง พอมเอยจะเกรงคำใคร การงานเขาหา มาลงให้ช่าอู่ว่าไร
เชิญมาลงให้จงได้ ถ้าในถิ่นนี้พะอนา

พอมเอยมาแล้ว มาช่วยคุ้มเกรงรักษา ช่วยคุ้มเกรงรักษาทั้งลูกเด็กเล็กน้อย
ให้ความไชยยามอดย ตั้งแต่ถิ่นนี้เกิดเกิดหนอยู่เจ็บอยารู้ได้ ความไชยยามีมา ให้เขาอยู่ดีกินดี
เป็นเพชู้ขึ้นมาให้เขามีข่างมีมา มีขี้ขี้ขี้ พอมอย่าให้เขายากจน ตั้งแต่ไปเลยหนา"

เจ้าของบ้านจะต้องอยู่ในเรือตลอดเวลา นั่งพนมมืออยู่ข้างหน้าคนทรง ปิ้งในบริเวณ
 นั้นมีสำคัญดาวหวานตั้งล้อมรอบอยู่ เจ้าของบ้านจะสนทนากับเจ้าที่เข้าประทับทรงถึง เรื่องความ
 ทุกข์, ความสุข การทำมาหากิน ให้เจ้าช่วยให้อยู่เย็นเป็นสุข มีฐานะดีขึ้น เสร็จแล้วนาย
 นิมนต์จะทำเพลงเชิญเจ้าเสวย

เนื้อเพลงเชิญเจ้าเสวย

"พอนาเอยมาแล้ว ขอเชิญไหวพอสวย ไหวพอสวย ตามกุน ตามเคย ของพอนา
 เขามีทั้งเหล่า ทั้งข้าว อีกรั้งของดาวก็ถมไป แกงปลา แกงปู อีกรั้งหมูขึ้นใหญ่ ทั้งปลากระเบน
 ตมยำ นั้นเขาก็นำมาถวาย เขามีทั้งหมูทั้งปลา ทั้งแมงดาตัวใหญ่ ไชต้ม สับปะรด เขาจัดมา
 หมดทุกอย่างไป ทั้งขนมเส้นน้ำยาเขาก็นำมาถวายเชิญเสวยของหวาน เสียให้สำราญในใจ มี
 ทั้งมะพร้าวเต่าตาลอีกรั้งของหวานมากมาย มีทั้งกล้วยอ้อย ขนมต้มมีทั้งขนมใส่ไส้ กงเกวียน
 ชะมด เขาจัดมาหมดทุกอย่างไป ขนมเป็ยกขนมกวนเขาก็นำมาถวาย เขาทำมาถนทุกอย่าง
 ไม่ได้ขัดขวางสิ่งอันใดเชิญเสวยให้สำราญใจ ในคำคั้นนั้นะพอนา ไหวพอสวยบุรี หมายเมียง
 ที่เขาคั่งเลี้ยงไวข้างหน้า ให้เขาอยู่เย็นเป็นสุขทุกวันเวลาให้เขาอยู่ที่กินดี เป็นเศรษฐีขึ้นมา
 ให้เขามีช้างมีม้า ทั้งผู้ทั้งคนทออย่าให้เขาขาดจน ตั้งแต่นี้ไปเอยพนา"

เจ้าที่เข้าประทับทรงจะคุยกับเจ้าของบ้านต่อไปอีกสักพักหนึ่ง นายนิมนต์จะทำเพลง
 ส่งเจ้ากลับ

เพลงส่งเจ้ากลับ - รับ

"ส่งเอยส่งพอ ส่งควยย่างควยมา ส่งควยข้างประสานกล้า กระโจมเงิน
 กระโจมทอง เอาองค์นี้ไปส่ง องค์ไหนจะลงมา พอเจ้าบ้านพอใจกล้า ตัวพอเข้าไปเมื่อไร

เขาได้ออกชื่อลือเลื่อง ให้ทอขายเบี่ยงมาไว ๆ การงานของพ่อเอง พ่อเอ๋ยจะเกรงคำใคร
การงานเขาหา มาลงไขว่อยู่วาไร เข็ญมาลงให้จงได้ คำในคิ่นนี้พะพอนา

เจ้าที่ประทับทรงองค์ที่ 2 นี้เป็นเจ้าบ้านที่อยู่ในตำบลนั้น พี่เลี้ยงจะต้องคอยเปลี่ยน
ผ้าทรงของเจ้าแต่ละองค์ องค์ที่ 2 จะรำรำ

เนื้อเพลงรำรำ (เจ้าองค์ที่ 2)

" คิ่นตัวหน้อยเอ๋ย คิ่นตัวหน้อยรา ลูกขึ้นนุ่งผ้า เกศาก็ทำด้วยน้ำมัน รำไปเกิด
พอรำ ตัวฉันจะทำเพลงให้ รำให้สบายใจ คำในคิ่นนี้พะพอนา พอก็ทอคแขนซ้าย พอก็ย้าย
แขนขวา แขนเอ๋ยข้างซ้าย ดูรำคล้าย ๆ มโนहरา พอรำแขนข้างขวา เขาตีราคาแต่หาตำ
ลึงทอง พอนัน้องนี้ พอข้างรำก็เสียจริง ๆ รำเข้าโหนดเข้าทับ ดูรำเข้ากรับ และเข้าลึง
รำก็จริง ๆ ยิ่งกว่าของใดคิดไปแล้ว ขอโทษ โกรธแล้วฉันขอกภัย พอลงฟังคำฉันว่า พ่ออย่า
น้อยเนื้อต่ำใจ รอยเอ๋ยรอยขี้ โทพอกุญนึ่งกอนเป็นไร เหน้อยเอ๋ยเหน้อยนิก ให้หยุดพัก
เสียก่อนนา"

ต่อไปทำเพลงเชิญเสวย ึ่งเหมือนเดิมที่กล่าวมาแล้ว

เนื้อเพลงส่ง ๔ รับ (เนื้อตอนต้นผิดจากเดิม 2 บรรค)

"ส่งเอ๋ยส่งพ่อ ส่งด้วยวักด้วยเกวียน ไปเสียเด็กพ่อคว้เขียนตัวลูกน้อยจะกลับมา
เอาองคนี้ไปองค์ไหนจะมา มือหลักเมืองพ่อใจกล้า ตัวพ่อซ่าเสียเมื่อไร เขาได้ออกชื่อลือเลื่อง
ให้ทอเบี่ยงมาไว ๆ การงานของ พ่อเอง พ่อเอ๋ยจะเกรงคำใคร การงานเขาหา มาลงให้
ข้าอยู่วาไร เข็ญมาลงให้จงได้ คำในคิ่นนี้พะพอนา"

ทำเพลงรายรำ

" คีนตัวหนอยเอ้ยคีนตัวหนอยรา ลูกขึ้นนุ่งผ้าเกศาก็ทาน้ำมัน รำไปเถิดพอรำ
ตัวฉันจะทำเพลงให้ พอมารำเพลงเหนือ ตัวฉันจะเจือควยเพลงใต้ พอมารำควยเพลงขอม
ตัวฉันจะกล่อมควยเพลงไทย พอมารำถวายไว คำในคีนนี้ะพอนา" ถ้าจะจบตรงนี้ ก็ะลงควย
"ผิดไปแล้วขอโทษ โกรธแล้วฉันขอยกย ..... " แต่ก็จะต่อไปเรื่อย ๆ ก็เหมือนเดิมที่
กล่าวมาแล้ว ในเพลงรายรำ

ต่อไปทำเพลงเสวย เหมือนเพลงเดิมที่กล่าวมาแล้วเมื่ออยู่กับเจ้าของบ้านเรียบร้อย
รอยแล้ว นายนิมนต์จะทำเพลงส่งกลับ และรับเจ้า 3 พี่น้องเข้าประทับทรงพร้อมกัน

เพลงส่งกลับ - รับ (เจ้า 3 พี่น้อง)

"ส่งเอ๋ยส่งพอ ส่งควยข้างควยมา ส่งควยข้างประสานกล่า กระจอมเงินกระจอมทอง
เออองคี่ไปส่ง อดกัโหนจะลงมาพอหลวงเพชรพอขี้พงษ์ พอหลวงคงพอขี้มา พอหลวงหงษ์ พอใจกล่า
พอขี้เต่างงาเดียว เขาได้ออกบื้อลื้อเสีงงให้พอบายเปียงมาไว ๆ การงานของพอเอง พอเอ๋ย
จะเกรงคำใคร การงานเขาหา มาลงให้ช่าอูยวไร เขียมมาลงให้งได้ คำในคีนนี้ะพอนา"

ต่อไปเจ้าพอจะรำและเสวย ทำเพลงเหมือนเดิม

ทำเพลงรายรำ (เจ้าองคี่ 4 เจ้าพอหงษ์ทอง)

"คีนตัวหนอยเอ้ยคีนตัวหนอยรา ลูกขึ้นนุ่งผ้า เกศาก็ทาควยน้ำมัน รำไปเถิดพอรำ
ตัวฉันจะทำเพลงให้ รำให้สบายใจคำในคีนนี้ะพอนา โอละเหเฮเฮโลเลมะโนชา ผ้าโพกหัว
ระริกมาคัจจริตให้แปลกตา พอไปชอบเพลงแขก ตัวฉันแปลกเสีงแล้วหนา เสีงเอ๋ยเสีงกาย
แขนข้างซ้ายไมสู้ออน จะติดตามพระวงคอนไปคักแตแวนของพอไว ถ้าได้เหลาสักขวด นวดแล้ว

ถูกประกาศขึ้นคืน ขอให้ไต่ขึ้นถึงขึ้นฟ้า รู้จักไม่รู้จักก็ให้พอชวนชักกันลงมา มาให้พร้อมเสมอกัน
ถ้าในคืนนี้พะอณา เญียมารับเครื่องทรง ที่เขาบรรจงไว้คอยท่ามาชมหิ่ง ชมหอ มาชมช่ออุปผา
มาชมหิ่งชมสา ชมศาลาคอกไม้ ชมให้สบายใจ ถ้าในคืนนี้พะอณา"

ต่อไปทำเพลงเชิญเสวย ซึ่งใช้เพลงเดิมที่กล่าวมาแล้ว แต่มีแทรกตอนท้าย ต่อ
จากคำว่า " เชิญเสวยนุหรี หนักเมียงที่เขาตั้งเลี้ยงไวข้างหน้า พอหงทอง พอนั่งอยู่นี้
ช่วยลบนัยชู้ด้วยเถิดหนา ความเจ็บอย่าได้ความไข้อย่ามีมา ให้เขาอยู่ดีกินดีเป็นแต่ระชู้ขึ้นมา
ให้เขามีอย่างมีมา ทั้งผู้ชู้ พยายามให้เขายากจน ตั้งแต่นั้นไปเลยหนา"

เพลงส่งเจ้าทงหมดทุกองค์

"ส่งเอยส่งเจ้า ส่งพอทาวทงเหล่า ส่งด้วยช่างประสานกล่า กระจโงมเงิน กระจโงม
มอง จะติดตามไปส่ง ให้ทุกองค์ทาวเวลา พอมานทางใด ให้กลับหนทางที่พามา ไปเสียเถิด
พอชา ตัวลูกน้อยจะกลับมา ให้อยู่ที่ตนไม้ใหญ่ อยู่ที่ไทรสาขา

จบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเจ้าประทับทรง ในการขับเพลงจะเริ่มด้วย 1. เชิญเจ้า
เจ้าประทับทรง 2. เพลงรายรำ 3. เพลงเสวย 4. เพลงส่งกลับ ในขณะที่ขับกล่อม จะมีจิ้ง
หะโหน ฉับ, ฉิว, กรับ, ตีประกอบไปด้วย

เครื่องเล่นสำหรับเจ้าทุกองค์

1. ย่าง 1 เชือก ทำด้วยไม้ทองเหลืองหรือไม้สน
2. คาบ 2 เลม " "
3. เขน 2 อัน " "
4. กระพอน 1 อัน
5. ด้า 1 ที่
6. เรือ 1 ลำ
7. ตะกอบ 1 อัน
8. หิ่ง 1 ที่
9. โกลี ทำด้วยผ้า 2 ตัว แดงตัวหนึ่งขาวตัวหนึ่ง
10. เครื่องเล่นเป็นของจริง คือ (แหวน 2 วง, โกลี 2 ตัว กำไร 2 วง)
เจ้าที่เล่นเขาของคังกล่าวได้แก่เจ้าประจำของผู้ประทับทรงเท่านั้น

บทที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ด้านความเชื่อ

จากผู้ที่จ้างงานประเพณีผีมืด มาแล้ว รู้สึกว่ามีความสุขใจ ไม่ค่อยมีโรคภัยไข้เจ็บ และยืนยันว่าจะต้องทำให้ได้ 3 ครั้ง ตามประเพณีที่ผีมา การทำมาหากินดีขึ้นสำหรับนาย นุศล ซึ่งเป็นนายนิมนต์ ตัวเองเป็นโรคชนิดหนึ่งอาการหนักมาก หาหมอหลวง หมอกลางบ้าน ทุกชนิด รักษาแรมปี แต่ก็ไม่หาย เมื่อรับมาเป็นนายนิมนต์และจัดทำพิธีขึ้นครุแล้ว จากนั้นอาการก็ดีขึ้นจนปกติ ก็มีความเชื่อว่า ประเพณีผีมืด ยังช่วยให้คนมีกำลังใจในการทำงานได้อีกมาก

2. ด้านเศรษฐกิจ

จากการที่ชาวบ้านทำงานปีผีมืด แต่ละครั้งภายในปี 2525 ถั่วเฉลี่ยแล้ว งานหนึ่งจะต้องมีค่าใช้จ่ายประมาณหนึ่งหมื่นบาท แต่ชาวบ้านที่อยู่ในตำบลทั้งสองที่กล่าวมานั้น ฐานทางครอบครัวอยู่ในเกณฑ์ปานกลางและค่อนข้างต่ำกว่าปานกลาง อีกหลายบ้านที่คิดจะจ้างงานปีผีมืด แต่ยังหาเงินได้ไม่พอ เพียงแต่บอกเล่าเจ้าที่เจ้าทางให้ช่วยคลุใจในกิจการเพื่อให้อร่อย จะได้นำเงินมาทำงานปีผีมืด

3. ในด้านสังคมวิทยา

ชาวบ้านใกล้เคียงในตำบลนั้น จะมาช่วยกันทำงานให้แก่เจ้าบ้าน เป็นตนว่าชนชาวยอง ปลุกโรงพิธี ทำอาหารในพิธี และเลี้ยงคน โดยไม่ต้องจ้าง เพียงแค่ออกปากวานก็ยินดี และมีการช่วยกันไปช่วยกันมา แสดงถึงความร่วมมือซึ่งกันอยู่

บทที่ 4

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

ความเชื่อในเรื่องวิญญาณ ซึ่งมองไม่เห็นนั้น เป็นสิ่งที่ปลุกฝังคนไทยมาแต่โบราณ หากที่จะหันเหจากความคิดไปทางอื่น จะนำไปหาว่าเชื่อหรือไม่เชื่อขึ้นมาได้เถียงกันไม่มีโอกาสจะพูดได้ เพราะคนที่เชื่ออยู่แล้วไม่เพียงแต่พูดเท่านั้น ยังบันทึกเอาไว้ อาจจะเกิดอันตรายได้ ซึ่งต้องปล่อยไปตามประเพณี การจะเปลี่ยนแปลงไปได้หรือไม่นั้น สังคมจะมีอิทธิพล ทำให้เปลี่ยนได้บ้างต้องรอไปอีกกระทันหัน สิ่งที่เห็นได้ชัดแจ้งว่า เป็นประโยชน์แก่สังคม คือความร่วมมือของคนที่อยู่บ้านใกล้เรือนเคียง และญาติพี่น้อง จะต้องมีโอกาสมาพบปะพูดคุยกันบ้าง

2. ข้อเสนอแนะ

การใช้จ่ายลดลงได้อีกจะทำให้คนที่มีความเชื่ออีกจำนวนหนึ่งมีโอกาสจัดได้ความประเพณีมากขึ้น ปัญหาใหญ่คือ ขาดทุนทรัพย์ เพราะความจำเป็นในครอบครัวยังมีอีกมาก

บรรณานุกรม

สัมภาษณ์ นายอนุท กองมาก ตำบลโพธิ์ไทรหวาน เพชรบุรี 20 เมษายน 2527.

สัมภาษณ์ นายโอน ดีหะสิงห์ ตำบลนาวัง เพชรบุรี 3 พฤษภาคม 2527